

Олександр ІСАЄНКО,

мол. наук. співроб.

Завдання, головні напрями та модель корпоративного бібліотечного інформаційного обслуговування

Наведено огляд праць, в яких аргументовано необхідність розвитку, визначено особливості функціонування та наведено приклади з практичної роботи бібліотечних корпоративних об'єднань. В описовій формі подано модель корпоративного інформаційного обслуговування (ІО) в об'єднаному бібліотечно-інформаційному просторі (ОБІП). Відзначено, що бібліотечні об'єднання створюють новий вид ІО – корпоративний сервіс для користувача, головною перевагою якого є дистанційний доступ останнього до об'єднаних бібліотечних інформаційних ресурсів.

Питанням міжбібліотечної взаємодії завжди приділялася значна увага. Постійне збільшення приросту інформаційних ресурсів дедалі частіше спонукує бібліотечно-інформаційні установи шукати нові моделі, форми і засоби співпраці. Світове бібліотечне співтовариство накопичило вже багато різноманітних прикладів такої ефективної взаємодії.

«Досвід бібліотечного обслуговування дистантних користувачів і серед них насамперед управлінських структур, політичних організацій, науки, бізнесу свідчить також про об'єктивну необхідність об'єднання бібліотечних закладів у суспільні інформаційні центри, спеціальні і загального призначення, поєднані засобами сучасного зв'язку і пошуковими системами з потужним інформаційним ресурсом» [4, с. 48], – такий висновок робить В. Горовий, досліджуючи еволюцію бібліотечного інформаційного обслуговування.

Підтвердженням даної позиції є і погляди Є. Корнілової, яка, вивчаючи корпоративні технології в наукових бібліотеках, саме

так сприймає сучасний етап розвитку бібліотечної справи: «Окремо взята бібліотека в сучасних умовах та з урахуванням сучасних інформаційних потреб не може повноцінно функціонувати як центр інформації, що дає ряд реальних і обґрунтованих передумов для створення єдиного інформаційного простору в рамках бібліотечного співтовариства» [8, с. 7]. Дослідницею визначено цілі створення єдиного бібліотечного інформаційного простору, охарактеризовано найвідоміші корпоративні бібліотечні мережі та проекти України, Росії та Європи, а також запропоновано деякі принципи започаткування і організації бібліотечних корпоративних проектів в Україні.

Автори аналітичного огляду праць, присвячених становленню і розвитку корпоративних проектів електронної доставки документів (ЕДД), відзначають, що світовий досвід вважає саме інноваційні інформаційні технології основою для модернізації та якісного оновлення ІО користувачів бібліотек. Об'єднання ж бібліотек у консорціуми необхідне для ефективнішого впровадження цих технологій і є логічним доповненням першої тенденції. Головним завданням різноманітних бібліотечних об'єднань є інтеграція електронних науково-інформаційних ресурсів (ЕНІР) і створення єдиного інформаційного простору регіону, країни, а також міжнародні проекти [9].

Американські фахівці з бібліотеки Каліфорнійського університету виокремлюють такі напрями подальшого розвитку корпоративної взаємодії: розширення переліку послуг, що надаються користувачам, які знаходяться в різних бібліотеках, за допомогою Інтернету; кооперування в процесі накопичення (купівля, передплата, створення тощо) ЕНІР; створення якнайкращих умов для спільного використання ЕНІР та широкого доступу до останніх усім зацікавленим користувачам та іншим інституціям [13].

Створення бібліотечних об'єднань передбачає різні рівні і форми співпраці їх учасників. Це може бути простий обмін інформацією про власні фонди та ЕНІР. Проте значно глибшою фор-

мою співпраці є робота з формування спільних фондів та ЕНІР, напрацювання зручних і дієвих механізмів доступу та обміну останніми між усіма учасниками кооперативної взаємодії.

В Україні з 1998 р. Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (НБУВ) та Інститутом проблем реєстрації інформації (ІПРІ) започатковано проект загальнодержавної реферативної бази даних (БД) «Україніка наукова», де інтегруються результати розподіленої аналітико-синтетичної обробки вітчизняної літератури, що здійснюється на засадах кооперативної взаємодії зі створення національних реферативних ресурсів. У 2007 р. учасниками такої співпраці були НБУВ, ІПРІ, Національна наукова медична бібліотека України, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського, ряд вітчизняних вищих навчальних закладів (ВНЗ) та редакцій періодичних і продовжуваних видань. Усі матеріали централізовано акумулюються в НБУВ.

У Росії в 1999 р. була започаткована корпорація з дев'яти бібліотек Сибірського регіону, головною метою якої було об'єднання спільних зусиль зі створення БД «Статті». Головні завдання співпраці полягали в такому:

- раціонально використовувати наявні кадри і комп'ютерну техніку;
- уникнути дублювання в аналітичному розписі журналів різними бібліотеками;
- досягнути одноманітності в обробці інформації;
- підвищити кваліфікацію співробітників бібліотек-учасниць;
- напрацювання навичок колективної роботи, у тому числі спільно ухвалювати рішення і виконувати їх [6, с. 37].

В іншому корпоративному проекті МАРС (міжрегіональний аналітичний розпис статей) з 2001 р. беруть участь 34 бібліотеки Уралу. Оскільки головне завдання даної кооперації полягає у створенні якісного інформаційного продукту, який би задовольняв запити користувачів кожної бібліотеки-учасниці, особлива увага при

створенні корпоративних електронних ресурсів приділяється забезпеченню методичної сумісності між учасниками проекту, а також питанню лінгвістичного забезпечення спільно створюваних БД. Автор статті також вважає розмежування праці і усунення дублювання в роботі головними складовими при організації корпоративної діяльності [7].

Таким чином, можемо підсумувати, що створення даних корпоративних проектів зменшує навантаження на кожную бібліотеку-учасницю, що, у свою чергу, стимулює співробітників якісніше і повніше опрацьовувати матеріали. А зменшення витрат на комплектування стимулюватиме бібліотеки до значно ширшого запровадження ЕДД.

Іншим напрямом корпоративної взаємодії є створення спільних інтернет-проектів, формування регіональних електронних ресурсів.

У 2001 р. найбільшими бібліотеками Луганська різних систем і відомств був створений корпоративний ресурс – зведений каталог періодичних видань. Окрім того, ще з 1998 р. одним із пріоритетних напрямів роботи Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки з електронною інформацією стала реалізація проекту «Інформаційний проект регіону», у межах якого всі центральні бібліотечні системи області збирають інформацію на місцях і передають її в бібліотечно-інформаційний центр бібліотеки. Інформація, представлена на веб-сайті, структурована за кожним районом і містом [12].

Окреме місце у сфері кооперативної діяльності, формування та спільного використання електронних ресурсів посідають бібліотеки ВНЗ, які швидше за інші бібліотеки реагують на зміни та тенденції в бібліотечно-інформаційній сфері. Аналіз досвіду роботи університетських бібліотек США, Великобританії, Франції та Росії показав, що при побудові масштабної розподіленої освітньої системи лише корпоративна модель об'єднання бібліотек навчальних закладів надасть користувачам якісно нові сервісні

можливості оперативного доступу до наукових та освітніх інформаційних ресурсів. З метою обміну інформацією та створення єдиного інформаційного простору університетські бібліотеки повинні сьогодні реалізовувати стратегію координації та кооперації своєї діяльності через створення корпоративних бібліотечно-інформаційних систем [11, с. 144].

Н. Петрина визначає такі основні напрями корпоративної системи університетських бібліотек [там само; с. 145]:

– створення зведеного електронного каталогу (ЕК) бібліотек-учасниць;

– корпоративна каталогізація;

– формування зведеної повнотекстової БД публікацій ВНЗ;

– створення корпоративних служб міжбібліотечного абонементу (МБА) та ЕДД.

Розробка ж концепції побудови корпоративної бібліотечної мережі авторкою передбачається через досягнення таких основних цілей [там само; с. 144]:

– інтеграція інформаційних ресурсів бібліотек та надання доступу користувачам до фондів усіх бібліотек-учасниць як до єдиного інформаційного ресурсу;

– каталогізація матеріалів відповідно до національних і міжнародних стандартів для уніфікації роботи з ними;

– створення центру корпоративної каталогізації та інших корпоративних сервісів і служб;

– ретроспективна конверсія каталогів бібліотек;

– ефективне функціонування системи МБА та ЕДД;

– запровадження системи організаційної, технічної та технологічної взаємодії бібліотек-учасниць у режимі реального часу.

Наведемо приклади діяльності різноманітних бібліотечних об'єднань, які працюють у різних напрямках і формах ІО користувачів.

У 1997 р. дев'ять латвійських бібліотек (академічна, національна та університетські) створили загальнобібліотечну мережу

– консорціум з єдиним читацьким квитком (з 2001 р.), що відкрило значно ширші можливості для ефективнішого різноаспектного ІО користувачів [1].

У зв'язку з постійним підвищенням цін на журнали, у результаті чого жодна бібліотека вже не змогла розраховувати виключно на власні засоби і ресурси, був створений консорціум «Юпітер», який об'єднав п'ять провідних бібліотек Голландії для забезпечення копіями журнальних статей кожного його учасника [10].

У Білорусі передбачено створення консорціуму наукових та університетських бібліотек для одержання доступу до БД EBSCO Publishing [2].

У Росії з 2002 р. діє Національний електронно-інформаційний консорціум, засновниками якого стали Російська державна бібліотека, Російська національна бібліотека, Всеросійська державна бібліотека іноземної літератури та ін. Консорціум здійснює доступ до іноземних БД для своїх бібліотек-учасниць.

Наукова бібліотека Санкт-Петербурзького державного технічного університету є одним із засновників корпоративної мережі бібліотек Санкт-Петербургу, в якій діє зведений ЕК. Також бібліотечним об'єднанням здійснюється ЕДД та замовлення літератури через Інтернет (з 2001 р.) [3].

Іншим напрямом діяльності бібліотечних об'єднань, за оцінкою Ю. Гріханова, є тенденція, яка виникла в практиці зарубіжних бібліотек з 1990-х років – корпоративна організація маловикористовуваної літератури шляхом створення репозитаріїв, головним завданням яких є зниження видатків на зберігання і використання бібліотечних фондів. Так, у 1990-х роках у США був створений Центр для наукових бібліотек, головними функціями якого стало кооперативне зберігання маловикористовуваної літератури, кооперативна купівля рідко використовуваних наукових матеріалів і загальна координація комплектування бібліотек для уникнення зайвого дублювання. У 1995 р. розпочав роботу Національний репозитарій у Швеції, який об'єднав усі публічні бібліотеки країни.

У 1996 р. у Франції на базі Центру технічної книги для вищої освіти був створений репозитарій університетських бібліотек [5].

Таким чином, бібліотечні об'єднання створюють новий вид ІО – корпоративний сервіс для користувача, головною перевагою якого є дистанційний доступ останнього до об'єднаних бібліотечних інформаційних ресурсів. Також проекти, які спрямовані на розвиток розподілених корпоративних бібліотечних систем, дає можливість реалізувати стрижневий принцип, напрацьований міжнародним бібліотечним співтовариством – доступ до фондів та інформації замість володіння. Впровадження і широке застосування інформаційних технологій у практику роботи бібліотек надає змогу віднаходити нові моделі і механізми для якіснішого, повнішого та швидшого ІО користувачів, пропонуючи останнім в одному місці доступ до інформаційних ресурсів міста, регіону, країни чи всього світу.

А тепер спробуємо в описовій формі представити модель корпоративного ІО в ОБІП.

Для початку визначимо – що таке корпоративне ІО в ОБІП. Ми розуміємо його як сукупність бібліотечно-інформаційних установ, що здійснюють свою діяльність на взаємовигідних умовах кооперації усіх виробничих процесів, кінцевою метою яких є створення найсприятливіших умов для ефективної роботи користувачів та оперативного й найповнішого задоволення інформаційних потреб і запитів останніх. У свою чергу можемо виділити кілька рівнів ОБІП: за відомчою (галузевою) ознакою, адміністративно-територіальною ознакою, а також об'єднання зусиль бібліотечно-інформаційних центрів держави.

Прикладами ОБІП за відомчою (галузевою) ознакою може бути мережа бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України, мережа медичних бібліотек тощо. Підсистемами такого ОБІП у межах країни мають бути ОБІП області.

ОБІП за адміністративно-територіальною ознакою передбачає кооперацію зусиль бібліотек усіх рівнів будь-якої галузевої чи ві-

домчої належності в межах одного міста. Доцільно говорити про створення такого ОБІП у районних та обласних центрах.

Якщо ж ми говоримо про завдання чи координацію роботи національного масштабу, то в такому випадку слід об'єднувати зусилля національних та державних бібліотек з усіх регіонів країни.

Складовими етапами і процесами корпоративного ІО є:

- комплектування документами, формування власних БД, організація доступу до ЕНІР інших установ і організацій;
- бібліотечне опрацювання документів та ЕНІР;
- обмін записами про документи та ЕНІР (або створення і наповнення зведеного ЕК);
- ЕДД є важливою складовою корпоративної взаємодії бібліотек різних рівнів підпорядкування і відомчої чи галузевої належності;
- формування документного електронного архіву (електронних копій документів);
- організація корпоративного виконання бібліотечної віртуальної довідки;
- формування електронного архіву виконаних довідок.

Кооперація бібліотек у комплектуванні документами є надзвичайно важливою і фактичною основою для створення бібліотечних об'єднань і корпоративного використання документально-інформаційних ресурсів. Логічним кроком при комплектуванні, наприклад, міського ОБІП є розподіл за галузевою ознакою (якщо ж бібліотеки є галузевими чи спеціалізованими – за напрямками роботи, окремими питаннями тощо) між усіма учасниками кооперативної взаємодії. Такий підхід є актуальним як для комплектування книжкових і періодичних видань, так і при формуванні відповідних власних БД, а також організації доступу до ЕНІР інших установ і організацій. Звісно, усі бібліотеки повинні мати так зване ядро фонду та ЕНІР – набір документів та ЕНІР, які за своїм змістом є універсальними, загальними та мають найбільше значення на розвиток відповідної галузі чи напряму діяльності. Купівля чи передплата ЕНІР інших установ і організацій має

відбуватися централізовано, оскільки це здешевлює фінансові витрати кожної з бібліотек ОБІП, а також з урахуванням інформаційних потреб і запитів користувачів кожної з бібліотек ОБІП.

Бібліотечне опрацювання документів можемо умовно розділити на наукове (каталогізація, систематизація і предметизація, реферування тощо) та технічне (присвоєння шифру, штемпелювання, наклеювання штрихкоду та магнітних стрічок з метою захисту документів від можливого викрадення, укріплення оправи за потреби тощо) опрацювання. Усі дані операції мають бути стандартизовані і при їх виконанні всіма бібліотеками-учасницями повинна дотримуватись чітка логіка дій (при визначенні предметної рубрики до БД, місце наклеювання магнітних стрічок тощо). До опрацювання ЕНІР повинні висуватись такі ж вимоги.

Організація обміну записами про документи та ЕНІР між учасниками кооперативної взаємодії відбувається у формі наповнення зведеного ЕК. Адже саме створення такого дієвого пошукового інструменту є необхідною умовою ефективного функціонування бібліотечного об'єднання. Існування зведеного ЕК дуже корисно як для користувачів, так і для самих бібліотек-учасниць. Певна річ, одна з бібліотек повинна бути координаційним та методичним центром, в який би направлялись усі записи. Основні вимоги, що висуваються перед зведеним ЕК, є дуже простими – зручність користування, широкі та гнучкі пошукові можливості, дистанційне замовлення і резервування документів.

ЕДД є важливою складовою діяльності бібліотечного об'єднання. Адже оперативне отримання користувачем в одній бібліотеці необхідних йому статей з журналів чи газет, розділів підручників чи дисертацій тощо, що містяться в різних бібліотеках, є надзвичайно зручним. Користь для бібліотек-учасниць корпоративного проекту – наповнення електронного архіву.

Формування електронного архіву (електронних копій документів) зі зручними та широкими можливостями довідково-пошукового апарату є одним з головних принципів інформаційної

технології – одноразове введення і багаторазове використання інформації. Тобто, перевівши журнальну статтю в електронний вигляд (планово чи за запитом користувача) один раз, потім цією електронною копією може скористатись кожна з бібліотек об'єднання безліч разів, виконуючи запити своїх користувачів. Електронний архів доцільно розміщувати на сервері головної бібліотеки ОБП із систематичним (наприклад, раз на квартал) створенням страхової копії.

Організація корпоративного виконання бібліотечної віртуальної довідки є наступним логічним кроком діяльності ОБП. Беззаперечною перевагою такого сервісу як для користувачів, так і для всіх учасників бібліотечного об'єднання є формування електронного архіву виконаних довідок, який відкриває широкі можливості для швидкого та якісного виконання дистанційних запитів користувачів.

Формування електронного архіву виконаних довідок як і у випадку з документним електронним архівом є необхідною умовою, результатом і перевагою подальшого впровадження та постійного вдосконалення і розширення сфер застосування інформаційних технологій у сучасній бібліотеці. Електронний архів повинен мати широкі й гнучкі пошукові можливості, з якими б могли ефективно працювати як бібліотечні фахівці, так і користувачі, що важливо саме для бібліотекарів, оскільки зменшить кількість звернень безпосередньо до бібліотек.

Доволі серйозною перешкодою для реалізації повноцінної та ефективної взаємодії бібліотечно-інформаційних установ є робота останніх на різному програмному забезпеченні (іноземні та вітчизняні програмні продукти спеціалізованих фірм, «кустарні» програми), а також паралельне існування в межах однієї бібліотеки різного програмного забезпечення (ділянка комплектування, ділянка каталогізації, ділянка наповнення та супроводу ЕК, формування внутрішніх БД тощо). Адже для подальшої співпраці бібліотеки повинні вирішувати, як правило, складні питання су-

місності різнокаліберного програмного забезпечення та конвертації інформації, що, без сумніву, забирає час, значні людські та фінансові ресурси. Проте на сьогодні бібліотеки починають розуміти переваги і просто необхідність переходу на комплексний спеціалізований програмний продукт, який охоплює абсолютно всі виробничі ділянки та процеси бібліотечної роботи (комплектування, технічне та наукове опрацювання документів та ЕНП, формування та функціонування внутрішніх БД та ЕК, довідково-бібліографічного обслуговування, у тому числі дистанційне виконання запитів, документне обслуговування користувачів у читальних залах та на абонементах тощо).

На сучасному, початковому, етапі розвитку вітчизняного корпоративного бібліотечно-інформаційного обслуговування на перший план виходять ЕДД та виконання віртуальної довідки. Ці сервіси є вкрай витребувані користувачами, однак наразі в Україні жодний з них не має повноцінного і масштабного втілення у практику роботи бібліотек.

Якщо ж говорити про ЕДД, то це має бути єдина спеціалізована програма з ЕДД, встановлена щонайменше в усіх національних, державних та універсальних і галузевих обласних бібліотеках, яка б давала можливість здійснювати замовлення, облік і перенаправлення запитів, сканування документів, формування локального (в кожній бібліотеці) та єдиного (в головній бібліотеці) архівів виконаних запитів і багатоаспектний пошук у ньому. Наступними кроками корпоративної взаємодії має бути корпоративне комплектування та відповідна робота зі створення та наповнення зведеного ЕК бібліотек-учасниць об'єднання.

Щодо функціонування такого сервісу, як виконання віртуальної довідки, то в цьому напрямі бібліотеки України формально значно просунулись, проте, як уже зазначалося, йому дуже не вистачає оперативності і, взагалі, ефективність функціонування такої послуги є вкрай низькою. Важливим питанням значного підвищення ефективності виконання віртуальної довідки є збільшення (у

кілька десятків разів) учасників єдиного такого проекту. Також серйозних змін потребує організаційно-методична складова цього сервісу – закладення таких принципів роботи, які були б зручними і потрібними для бібліотекарів та цікавими і корисними для читачів. Не потрібно забувати і про популяризацію, рекламування, заохочення читачів бібліотек користуватися такою послугою. Звісно, надання цієї послуги має бути забезпечене відповідною єдиною програмою для всіх бібліотек-учасниць проекту. Програма повинна давати можливість користувачу автономно звертатися до даного сервісу через веб-сайт будь-якої бібліотеки і оперативно отримувати відповідь на свій запит або мати можливість знайти потрібні йому відомості в архіві виконаних довідок, який має бути зосереджений на сервері головної бібліотеки і мати вільний дистанційний доступ.

Звісно, питання програмно-інформаційного забезпечення закладів культури необхідно розглядати на державному рівні. Стрімкий розвиток інформаційних технологій спонукає замислитися державні керівні органи в бібліотечно-інформаційній і архівно-музейній сфері та й усю українську бібліотечно-архівно-музейну спільноту над питанням розробки та найширшого впровадження вітчизняного універсального (для використання галузевими, багатогалузевими та вузькопрофільними бібліотеками; бібліотеками різних рівнів: шкільної, сільської, районної, міської, обласної, державної, національної та бібліотек ВНЗ, підприємств, установ, об'єднань тощо; для опрацювання документів різними мовами; для опрацювання всіх типів і видів документів, у тому числі рукописних, стародрукованих, архівних, музейних, різноманітних документальних пам'яток, а також різних ЕНІР), комплексного (охоплювало б усі ділянки, процеси та напрями роботи, у тому числі корпоративне комплектування та опрацювання документів і ЕНІР, наповнення ЕК та обмін записами про документи та ЕНІР, документне обслуговування в читальних залах та на абонементях, ЕДД, виконання віртуальної довідки тощо), спеціалізованого (для

бібліотечно-інформаційних установ, архівів, музеїв), програмного забезпечення. Таке програмне забезпечення повинне розроблятися вітчизняними фахівцями з урахуванням різноманітних особливостей української бібліотечно-архівно-музейної сфери, яке передбачає (залежно від кількості та складу фонду установ, напрямів роботи, наповнення інформаційного сервісу тощо) багатомодульний принцип роботи.

Багатомодульність програми виявляється в її універсальності. Основний блок повинен мати мінімальний набір можливостей (облік документів; каталогізація – книжкові видання, журнали, газети; формування ЕК), необхідних для функціонування, наприклад, сільської бібліотеки, до якого в будь-якому поєднанні можуть бути додані інші блоки (для роботи з рукописними документами чи музейними експонатами; для роботи з документами мовою фарсі; для корпоративного комплектування; для ЕДД; для виконання віртуальної довідки – самостійно чи корпоративно тощо). Це має бути державна розробка, а всі бібліотеки, архіви та музеї, що перебувають у державній власності, зможуть безкоштовно отримувати необхідний їм набір модулів. Таким чином, можна вирішити одразу дві проблеми – повномасштабне забезпечення державних культурних установ сучасним програмним забезпеченням, а як похідна – собівартість програмного забезпечення для конкретної бібліотеки, архіву чи музею виявиться просто мізерною. Також потрібно передбачити дистанційне замовлення, отримання й оновлення модулів, а також дистанційну цілодобову технічну підтримку. Розробка, технічний супровід і постійна робота з удосконалення такого програмного забезпечення потребує створення відповідного державного центру з фінансуванням з державного бюджету окремим рядком.

Список використаної літератури

1. *Авотиня, М.* Новые тенденции в обслуживании пользователей Латвийской академической библиотеки [Текст] / М. Авотиня

// Библиотеки национальных академий наук: Проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. – К., 2003. – Вып. 2. – С. 133–138.

2. *Берьозкіна, Н.* Використання електронних ресурсів в інформаційному обслуговуванні вчених Білорусі [Текст] / Н. Берьозкіна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2002. – Вип. 9. – С. 46–51.

3. *Брежнева, В. В.* Информационное обслуживание: продукты и услуги, предоставляемые библиотеками и службами информации предприятий [Текст] : учеб.-практ. пособие / В. В. Брежнева, В. А. Минкина ; СПбГУКИ. – СПб. : Профессия, 2004. – 304 с. – (Сер. «Б-ка»).

4. *Горовий, В.* Еволюція інформаційних запитів суспільства як фактор бібліотечної трансформації [Текст] / В. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2007. – Вип. 18. – С. 36–48.

5. *Гриханов, Ю. А.* Метаморфизм библиотеки и структурная реорганизация фондов [Текст] / Ю. А. Гриханов // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: 8-я междунар. конф. «Крым 2001» : материалы конф. – М., 2001. – Т. 2 – С. 561–564.

6. *Захарова, Т. Б.* Корпоративная работа по созданию сводной базы данных «Статьи»: технология и психология [Текст] / Т. Б. Захарова // Современные пользователи автоматизированных информационно-библиотечных систем: проблемы обслуживания, изучения и обучения : материалы 3-й науч.-практ. конф., 25–27 окт. 1999 г. / Рос. библ. ассоц., Рос. нац. б-ка. – СПб., 2000. – С. 37–39.

7. *Зеленина, Г. И.* Методика создания сводной базы данных «Межрегиональная аналитическая роспись статей» (опыт межкорпоративного взаимодействия) [Текст] / Г. И. Зеленина // Современные пользователи автоматизированных информационно-библиотечных систем: проблемы обслуживания, изуче-

ния и обучения : материалы 6-й и 7-й науч.-практ. конф. / Рос. библ. ассоц., Рос. нац. б-ка. – СПб., 2006. – С. 41–48.

8. *Корнілова, Є.* Корпоративні технології у наукових бібліотеках [Текст] / Є. Корнілова // Бібл. вісн. – 2007. – № 4. – С. 7–12.

9. *Красильникова, И. Ю.* Развитие МБА в современных условиях (региональный аспект) [Текст] / И. Ю. Красильникова, Д. М. Цукерблат // Библиотеки национальных академий наук: Проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. – К., 2003. – Вып. 2. – С. 218–230.

10. Обеспечение копиями статей [Текст] // Мир библиотек сегодня : науч.-информ. сб. – М., 1995. – Вып. 3. – С. 77.

11. *Петрина, Н.* Інтеграція і партнерство університетських бібліотек як перспектива подальшого розвитку інформаційного сервісу [Текст] / Н. Петрина // Покликання університету : зб. наук. пр. – К., 2005. – С. 143–148.

12. *Рыбьянцева, И. П.* Новые информационные технологии и библиотека: эволюция развития [Текст] / И. П. Рыбьянцева // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : 9-я междунар. конф. «Крым 2002» : материалы конф. – М., 2002. – Т. 2. – С. 767–769.

13. *Mitchel, S.* Enabling technologies and service designs for collaborative Internet collection building [Text] / S. Mitchell, J. Mason, L. Pender // Libr. Hi Tech. – 2004. – Vol. 23, N. 3. – P. 295–306.